

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK
SOCIALVÅRD

SAMHÄLLET'S BARNAVÅRD
ÅR 1950

AV

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1952
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
521528

INLEDNING

TILL

Samhällets barnavård / Kungl. Socialstyrelsen = [Public child welfare] / [Social Welfare Board]. – Stockholm, 1934-1962. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1928-1960.

År 1931, år 1934 utgiven av Statistiska centralbyrån.

1931-1949 med innehållsförteckning och sammanfattning på franska. 1950-1960 med innehållsförteckning och sammanfattning på engelska.

1937-1949 med parallelltitel på franska: Protection de l'enfance. 1951-1960 med parallelltitel på engelska: Public child welfare.

Efterföljare:

Socialhjälpen / Kungl. Socialstyrelsen = [Social assistance] / [Social Welfare Board]. – Stockholm, 1959-1962. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1957-1960

Socialvården / Statistiska centralbyrån = Social welfare statistics / National Central Bureau of Statistics. – Stockholm, 1963-1983. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1961-1981

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK
SOCIALVÅRD

SAMHÄLLETS BARNAVÅRD
ÅR 1950

AV

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1952
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
521528

PUBLIC CHILD WELFARE IN 1950.

Table of contents, see page VI
Summary, see page VII

Föreliggande redogörelse är den andra i en serie av årliga redogörelser för barnavårdsstatistiken. Enligt planen för denna statistiks publicering skall varje år någon viss begränsad del av statistiken behandlas utförligare än övriga delar. I enlighet härmed framlägges i år en prognos utvisande omfattningen av barnavårdsnämndernas omhändertagande verksamhet enligt barnavårdslagen under de närmaste fem åren.

Redogörelsen har utarbetats av aktuarien Carl Y:son Hermelin, som inom socialstyrelsen närmast lett hithörande arbeten.

Stockholm i maj 1952.

ERNST BEXELIUS

ERLAND v. HOFSTEN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Sammanfattning på engelska	VII
I. <i>Barnavårdsnämndernas verksamhet enligt barnavårdslagen</i>	1
Allmän översikt	1
Förebyggande åtgärder	4
Skyddsuffostrar	5
Under år 1950 gjorda omhändertaganden	5
Under år 1950 ikraftvarande omhändertaganden	8
Omhändertagandets längd	10
Villkorlig utskrivning m. m.	10
Samhällsvård	12
Under år 1950 gjorda omhändertaganden	12
Under år 1950 ikraftvarande omhändertaganden	13
Omhändertagandets längd	14
Fosterbarnstillsyn	15
Vårdkostnader	17
Vårdkostnader för omhändertagna barn och ungdomar	17
Vårdkostnader för fosterbarn	20
II. <i>Barnavårdsmannaskap och bidragsförskott</i>	23
Barnavårdsmannaförordnanden	23
Fastställande av faderskap	24
Barnavårdsmän	24
Bidragsförskott	24
III. <i>Barnhem och ungdomsvårdsskolor</i>	26
Barnhem	26
Ungdomsvårdsskolor	27
IV. <i>Prognos angående antalet omhändertagna barn och ungdomar under de närmaste fem åren</i>	29

CONTENTS

	Page.
I. <i>The activity of the child welfare committees according to the Child Welfare Law</i>	1
<i>General survey</i>	1
<i>Preventive measures</i>	4
<i>Reform training</i>	5
<i>Children charged in 1950</i>	5
<i>Children in charge 1950</i>	8
<i>The length of the charge</i>	10
<i>Discharge on probation etc.</i>	10
<i>Public assistance</i>	12
<i>Children charged in 1950</i>	12
<i>Children in charge 1950</i>	13
<i>The length of the charge</i>	14
<i>Supervision of foster children</i>	15
<i>Expenses of care</i>	17
<i>Expenses of children taken charge of</i>	17
<i>Expenses of foster children</i>	20
II. <i>Child welfare guardians and maintenance advances</i>	23
<i>The appointment of child welfare guardians</i>	23
<i>The establishing of fatherhood</i>	24
<i>Child welfare guardians</i>	24
<i>Maintenance advances</i>	24
III. <i>Children's homes and juvenile institutions</i>	26
<i>Children's homes</i>	26
<i>Juvenile institutions</i>	27
IV. <i>Prognostic concerning the number of children taken charge of the next five years</i>	29

Summary.

Laws on Public Child Welfare.

On public child welfare there are regulations in several laws, the most important of which is the Child Welfare Law of 1924 (amended in 1934, 1936, and 1945). According to this Law every municipality must have a child welfare committee, which in special cases can interfere and provide protection, care or education for children and young people either through preventive measures or by taking charge of them for reform training or public assistance. The child welfare committee also supervises the foster care.

According to laws other than the Child Welfare Law it is the duty of the child welfare committee among other things to appoint child welfare guardians and to treat cases concerning the advancing of allowances for children, the so called maintenance advances.

The *preventive measures* can for children under 18 years consist of a warning to the parents, a warning to the child, prescription to utilize a suitable institution designed to supplement home training (e. g. day nurseries, vocational welfare schools, kindergartens) or to provide the child with a suitable occupation prescribed by the child welfare committee. Persons aged 18—21 may be kept by the committee to living an orderly life, or measures may be taken to provide work, when required. Reform training may be taken to when the circumstances are such that an interference ought to be done even against the consent of the parents. Hereto belong all cases of delinquency or children in danger of becoming delinquent, but also cases of mistreatment and serious neglect or some other danger to life or health. Before taking charge of a person for reform training, preventive measures should have been taken, so that no one should be separated from his home until it has proved impossible to obtain correction any other way. A child improperly cared for or in need of special care may be taken charge of for *public assistance*, provided that an allowance alone is not sufficient. However, this action always requires the consent of the parents. By *foster child* is meant every child less than 16 years of age who is reared in another private home than that of his parents or with a specially appointed guardian. Children taken charge of for reform training or

public assistance, who have been boarded out in private homes within the district of the responsible child welfare committee are excepted from the supervision of foster children done by these committees.

The Extent of Work done by the Child Welfare Committees according to the Child Welfare Law.

The total number of children and young people who have been subject to proceedings taken by the child welfare committees or to supervision according to the Child Welfare Law, have been estimated to about 62 000 for the year 1950. Of these 42 % had been taken charge of for public assistance, whereas the supervision of foster children concerned 56 %. Persons taken care of for reform training counted 12 %, and persons with preventive measures 9 % of the 62 000 mentioned above. Persons subject to several measures during the year have been counted once for each measure when working out the percentage figures.

Preventive Measures.

In 1950 the number of persons subject to preventive measures amounted to 5 372. Of these 3 971 (74 %) were boys. One seventh was under 7 years of age, half between 7 and 16 years and a good third over 16 years old. The number of children, born out of wedlock, was 9 %. As a comparison can be mentioned that of all children under the age of 18 of the whole population about 5 % are born by unmarried mothers. Of the total number of persons with preventive measures 209 (4 %) had been taken charge of for reform training during 1950.

Reform Training.

In 1950 reform training was given 995 children under 18 years and to 82 persons over 18 years old. The number of persons taken charge of for reform training for the whole year or part of it was 7 098, that is 3 % less than in 1949 and 4.4 % less than in 1948. Among those taken care of before the age of 18 there were more boys than girls, whereas girls dominated among those aged 18—21. One fifth of the total number were born by unmarried mothers. Of those taken care of before the age of 18, 49 % were of school-age (7—16 years), 14 % under, and 37 % above school-age.

Reasons for the charge were neglect mistreatment or other danger to life or health in 32 % of all the cases. In the country 43 % of all cases were persons in danger of becoming delinquent, and 22 % were cases of delinquency. In the towns on the other hand, 22 % consisted of persons in danger of becoming delinquent and 44 % of actual delinquents. Of those, who had been taken care of in the country, 60 % lived in private homes and 12 % in juvenile institutions. The corresponding percentage figures for the towns were 39 and 32.

Public Assistance.

In 1950 (the whole year or part of it) 25 741 children had been subject to public assistance. In this number — almost the same as in 1949 but 1 % greater than in 1946 — there are included 239 children who had been taken charge of during the year. Of all children charged for public assistance 56 % were boys. The number of illegitimate children was 40 %. Half of the children were in the age of between 7 and 16 years, 46 % were under 7 years, and 5 % over 16 years. As a reason for the interference had usually been stated need in the home and improper care, more seldom illness (in 12 % of the cases). More than half (56 %) of the children charged for public assistance stayed in private homes, 33 % stayed at childrens institutions and 11 % at »some other institution».

Supervision of Foster Children.

The number of foster children supervised by the child welfare committees in 1950 were 34 593, which is 2 % less than in 1949. Then there are included 2 368 children, whom the child welfare committee in Stockholm had boarded out to private homes outside the city. As the child welfare committees in the municipalities where these 2 368 children live do not have to supervise them, the number of foster children supervised by the local child welfare committees were 32 225. Of these 54 % were born out of wedlock (about the percentage of illegitimate children of the whole population, see above under »Preventive Measures»). Less than 7 years old were 34 %, while 60 % were between 7 and 16 years and 6 % over 16 years old.

Expenses of Care.

The figures of the expenses of care for the aided children refer to the direct gross expenses for the care of the children, irrespective of whether the expenses have been repaid from other sources or

not. No expenses of care had been stated for 14 % of the children taken charge of. For the other 86 % the child welfare committees had paid altogether 12.9 mill. Sw. cr., of which 11.9 mill. cr. paid for expenses of care and the rest, 1 mill. cr. paid the expenses of equipment, travelling and so on. Three fifth of the total sum had been paid for children and young people reared in private homes. The average cost for these children was 46 cr. per person and month. For the foster children the compensation paid to the foster parents should be stated. Of the foster children under »local» supervision 35 % had been kept without payment and 59 % for monthly compensation. The remaining 6 % consisted of foster children for whom the fee was not fixed or for whom the report of the amount and character of compensation was missing. The average fee for all foster children, who were kept for a monthly fee in 1950, was 39 Sw. cr. per month. Since 1940 the corresponding average fee has been constantly rising from one year to the other.

Child Welfare Guardians and Maintenance Advances.

A child welfare guardian is appointed for all children, born by unmarried mothers and in special cases for children born within a marriage. At the end of 1950 child welfare guardians were appointed for 18 440 children born within marriage, and for 84 393 children, born out of wedlock.

At the end of 1950 there were altogether 3 782 child welfare guardians, 2 821 of which were men and 961 women. In the country the female guardians were relatively few (27 %), whereas they were in majority in the towns (70 %).

If the father of an illegitimate child or a divorced father fails to pay the maintenance he has been sentenced to or has agreed upon, the child welfare committee grants maintenance advances, at present at the maximum rate of 250 Sw. cr. per year and child. In 1950 there were 38 320 children with maintenance advances, which is 8 % more than in 1949. The sum granted had increased from 7.15 mill. cr. in 1949 to 7.61 mill. cr. in 1950. Fathers with maintenance obligations repaid 2.99 mill. cr. in 1950.

Children's Homes and Juvenile Institutions.

Within each province the province council is ultimately responsible for that the district is sufficiently provided with children's institutions. There

is a special plan for the regulation of the child welfare for each province. In 1950 there were 293 children's homes, with altogether 6 193 places, in the whole country. Of the 234 children's homes according to the plans, 24 were *infants' homes* for care of babies, who are not accompanied by their mothers. 41 were *maternal homes* for the care of infants with mothers, 113 *provisional homes* for the temporary care, training, and observation of children one year old or more and 56 *permanent homes* for the care and training of children aged one year or more for a longer period of time.

Juvenile delinquents who have been taken charge of for reform training and whom it has not been thought advisable to board out in foster homes or childrens' institutions, are usually taken to some juvenile institution. In 1951 there were 25 juvenile institutions with altogether 919 places.

By January 1, 1952 the juvenile institutions had 1 608 pupils, 25 of which were boarded out and 904 discharged on probation. The other 679 stayed in the schools.

Prognostic Concerning the Number of Children Taken Charge of the Next Five Years.

Due to expected changes in the size of the population and the age composition, the number of children charged with public care is expected to rise from about 26 000 in 1952 to about 27 000 in 1957, while the number of children given reform training are expected to rise from about 7 300 to about 8 300. The number of pupils in the juvenile institutions is expected to rise with about 25% from 1950 to 1957.

I. Barnavårdsnämndernas verksamhet enligt barnavårdslagen.

Allmän översikt.

Barnavårdsstatistikens primärmaterial utgöres av uppgifter som barnavårdsnämnderna varje år lämnar till socialstyrelsen på en särskild blankett. De viktigaste uppgifterna på denna blankett hämtas från nämndernas förteckningar över barn, som varit föremål för nämndernas åtgärder enligt barnavårdslagen. Blanketten för år 1950 hade, med några smärre avvikelser, samma utseende som 1949 års blankett.

Särskild barnavårdsnämnd fanns år 1950 i 2 392 kommuner och fattigvårdssamhällen. I 101 kommuner, där särskild barnavårdsnämnd saknades, skötte fattigvårdsstyrelsen, förstärkt med en präst och en lärare eller lärarinna, barnavårdsnämndens åligganden. Barnavårdsstatistiken för år 1950 grundar sig således på 2 493 till socialstyrelsen insända blanketter.

Hela antalet barn och ungdomar, som var föremål för barnavårdsnämndernas åtgärder enligt barnavårdslagen, har på grundval av barnavårdsstatistikens uppgifter beräknats till 65 000 år 1931, till 66 000 år 1937 men till 58 000 år 1940. Sedan har antalet åter stigit och utgjorde åren 1947—1949 ungefär 63 000 och år 1950 ungefär 62 000. Medelantalet personer under 16 år uppgick sistnämnda år till 1 716 000, varav således omkring $3\frac{1}{2}\%$ varit föremål för barnavårdsnämndernas åtgärder. Utvecklingen inom olika grenar av samhällets barnavård framgår av tab. 1. Antalet barn och ungdomar, föremål för förebyggande åtgärder, visar i stort sett en jämn ökning från år 1928 till år 1940. Om man bortser från den starka ökningen mellan åren 1940 och 1943, vilken torde bero på noggrannare redovisning år 1943 än tidigare, kan denna jämnt stigande utveckling anses ha omfattat hela perioden 1928—1950. Antalet för skyddsuppfostran omhändertagna personer steg till år 1946 men har sedan minskat. Samhällsvården hade däremot sin största omfattning redan år 1934, varefter den minskat till år 1948 för att åter stiga år 1949. År 1950 slutligen var antalet för samhällsvård omhändertagna praktiskt taget detsamma som år 1949. Beträffande fosterbarnen bör det framhållas, att till följd av fosterbarnsbegreppets ändrade innebörd fr. o. m. år 1946, uppgifterna om antalet fosterbarn för åren 1946—1950 ej är fullt jämförbara med motsvarande uppgifter för tidigare år. Därtill kommer, att redovisningen av fosterbarnen numera (särskilt efter år 1947) är betydligt fullständigare än förr. Av dessa skäl är det osäkert, om och i vad mån förändringarna i det *redovisade* antalet fosterbarn motsvaras av förändringar i det *faktiska* antalet. I antalet fosterbarn under tillsyn — 34 593

Tab. 1. Översikt över barnavårdsnämndernas verksamhet åren 1928—1950.

År	Antal barn och ungdomar									
	föremål för förebyggande åtgärder		som omhändertogs under året (nyttillkomna)			föremål för skyddsuppfostran eller samhällsvård (samtliga)			föremål för förebyggande åtgärder eller omhändertagande	under tillsyn som fosterbarn
	Hela antalet	Därav senare under året omhändertagna	Skyddsuppfostran	Samhällsvård	Tillhoppa	Skyddsuppfostran	Samhällsvård	Tillhoppa		
1928	2 061	230	1 061	6 624	7 570	4 765	30 689	35 351	37 182	29 562
1931	2 455	183	1 049	7 247	8 162	5 578	33 358	38 846	41 118	31 517
1934	2 154	161	938	7 323	8 140	6 151	36 874	42 951	44 944	32 313
1937	2 569	138	977	7 348	8 294	6 418	35 782	42 087	44 518	29 647
1940	2 920	224	1 010	6 157	7 137	6 516	30 021	36 453	39 149	27 105
1943	4 413	381	1 341	6 658	7 919	7 748	27 716	35 275	39 332	26 488
1946	4 583	223	989	6 916	7 867	7 922	25 539	33 333	37 681	29 198
1947	4 768	170	970	7 132	8 076	7 549	25 213	32 631	37 229	32 718
1948	5 057	236	1 070	7 756	8 788	7 423	25 139	32 409	37 200	35 522
1949	5 066	227	1 058	8 950	9 934	7 314	25 844	32 970	37 809	35 108
1950	5 372	330	1 077	9 239	10 269	7 098	25 741	32 665	37 674	34 593

— ingår 2 368 av Stockholms barnavårdsnämnd omhändertagna barn, som utackorderats i enskilda hem utom kommunen. Barnavårdsnämnderna i vistelsekommunerna är befriade från tillsynen över dessa barn (barnavårdslagens 60 § 1 mom.).

Av det beräknade totala antalet barn och ungdomar (62 000), som år 1950 var föremål för barnavårdsnämndernas åtgärder eller tillsyn enligt barnavårdslagen, var 42 % omhändertagna för samhällsvård. Fosterbarnstillsynen berörde 56 %. Antalet personer, omhändertagna för skyddsuppfostran, uppgick däremot endast till 12 % och antalet personer med förebyggande åtgärder till 9 % av nyssnämnda 62 000.¹ Kvantitativt sett (om klienteletets storlek toges som måttstock) domineras således barnavårdsnämndernas verksamhet enligt barnavårdslagen av samhällsvården och fosterbarnstillsynen. Under barnavårdsnämndernas fosterbarnstillsyn står de barn, som är fosterbarn enligt barnavårdslagens 49 § (barn under 16 år, som fostrats i annat enskilt hem än hos föräldrarna eller särskilt förordnad förmyndare, vilken har vårdnaden om barnet). Undantagna från fosterbarnstillsynen (50 §) är för samhällsvård eller skyddsuppfostran omhändertagna barn, som utackorderats i enskilda hem inom den omhändertagande barnavårdsnämndens område. Dessa barn är emellertid vad man i dagligt tal menar med fosterbarn likaväl som fosterbarnen i lagens mening. Deras antal var år 1950 8 161. I barnavårdsstatistiken redovisas således år 1950 42 754 »fosterbarn i vidsträckt bemärkelse». Om man med fosterbarn avser »fosterbarn i vidsträckt bemärkelse», stiger därför gruppens andel av det totala antalet personer, som varit föremål för barnavårdsnämndernas åtgärder under år 1950, från 56 till 70 %.

¹ De som varit föremål för flera åtgärder under året, har vid procenttalens beräkning räknats en gång för varje åtgärd.

I nedanstående tablå kan fördelningen efter kön, ålder och börd år 1950 jämföras hos de fyra grupperna — förebyggande åtgärder, skyddsuppfostran, samhällsvård och fosterbarnstillsyn.

	Antal barn och ungdomar föremål för				
	förebyggande åtgärder	skyddsuppfostran	samhällsvård	Tillhoppa	Antal fosterbarn under tillsyn
Hela antalet	5 372	7 098	25 741	37 674	34 593
Därav i %					
a) Gossar	73·9	58·5	55·5	58·6	50·4
b) I åldern under 7 år	12·7	13·3	45·8	35·1	34·4
7—16 »	51·6	46·8	48·8	48·8	60·0
16— »	35·7	39·9	5·4	16·1	5·6
c) Födda u. ä.	8·7	22·7	39·6	32·1	53·8

Könsproportionen var således »normal» (dvs. hälften pojkar och hälften flickor) hos fosterbarnen. Hos de övriga grupperna övervägde pojkarna — mest hos gruppen förebyggande åtgärder och minst hos gruppen samhällsvård. Oliktigheterna i åldersfördelningen beror i stort sett på lagens bestämmelser om vilka åldrar varje form av ingripande kan avse. Som bekant kan förebyggande åtgärder och omhändertagande för skyddsuppfostran i fall av vanvård eller fara för vanart tillgripas före fyllda 16 år och i vanartsfall före fyllda 18 år (i vissa fall 21 år). Omhändertagande för samhällsvård kan endast göras före fyllda 16 år (vid vilken ålder tidigare beslutad samhällsvård skall upphöra). Också fosterbarnstillsynen gäller i regel barn under 16 år. En stor del av de omhändertagna barnen och fosterbarnen har utomäktenskaplig börd. Störst var andelen u. ä. födda av fosterbarnen (54 %). Motsvarande procental för samhällsvård, skyddsuppfostran och förebyggande åtgärder bildar, som framgår av tablå, en fallande serie. Till jämförelse kan nämnas, att av samtliga barn under 18 år i hela befolkningen torde omkring 5 % ha utomäktenskaplig börd. Risken för barn födda u. ä. att bli omhändertagna för skyddsuppfostran eller samhällsvård är sålunda betydligt större än för barn födda i ä. Andra grupper, som kan tänkas löpa särskilt stor risk att bli omhändertagna, är barn till änkor och barn till frånskilda mödrar. I syfte att få denna fråga belyst infördes på 1950 års blankett en kolumn, i vilken för de omhändertagna barnen begärdes uppgifter om mödrarnas civilstånd. Barn och ungdomar, för vilka sådana uppgifter lämnats, har i efterföljande tablå fördelats efter mödrarnas civilstånd.

	Skyddsuppfostran		Samhällsvård	
	Nyttillkomna	Samtliga	Nyttillkomna	Samtliga
Hela antalet barn och ungdomar	1 049	6 775	9 095	24 699
Därav i % barn och ungdomar vilkas mödrar var				
ogifta	9·4	9·7	17·2	21·5
gifta	65·0	59·1	65·1	52·9
änkor	5·3	5·4	2·0	2·4
frånskilda	13·5	17·0	12·6	14·1
avlidna	6·8	8·8	3·1	9·1

För att bedöma innebörden av dessa procenttal borde man egentligen känna motsvarande procentfördelning för personer under 18 år inom hela befolkningen. Tillgänglig statistik medger dock ej att en sådan fördelning uträknas. Det kan emellertid nämnas, att enligt 1945 års folkräkning 0.9 % av samtliga hemmavarande barn under 18 år tillhörde familjer, vilkas familjeföreståndare var fränskild kvinna. Det är ju klart, att ej alla barn under 18 år är hemmavarande och att en del av de fränskildas barn ej tillhör familjer, för vilka mödrarna är familjeföreståndare. Men även om man tar hänsyn till dessa förhållanden, kan det inte råda någon tvekan om att antalet barn till fränskilda är betydligt talrikare bland de omhändertagna barnen än bland samtliga barn.

Till belysning av frågan hur ofta det förekommer att barnavårdsnämnderna ingriper enligt barnavårdslagen har antalet barn och ungdomar, föremål för förebyggande åtgärder, och antalet barn och ungdomar, föremål för skyddsuppfostran, beräknats per 1 000 personer under 21 år inom hela befolkningen. Resultat blev i förra fallet 2.5 och i det senare 3.3. Antalet barn, omhändertagna för samhällsvård, per 1 000 barn under 16 år var 15.0 och antalet fosterbarn 20.2. Räknar man med »fosterbarn i vidsträckt bemärkelse» i stället för »fosterbarn under tillsyn», blir sistnämnda tal 24.9.

Förebyggande åtgärder.

De förebyggande åtgärderna enligt barnavårdslagens 23 § kan vara av olika slag, nämligen beträffande barn under 18 år, förmaning till föräldrarna, varning till barnet, anlitanande av lämplig, till stöd för hemuppfostran inrättad anstalt (t. ex. barnkrubba, arbetsstuga, barnträdgård, barnavårdscentral) eller av barnavårdsnämnden bestämd sysselsättning. Ungdomar i åldern 18—21 år skall av nämnden tillhållas föra ett ordentligt liv, allvarligt erinras om de följer, som i annat fall kan inträda för dem, samt om så befinnes lämpligt, hjälpas med anskaffande av arbete. Antalet personer, som år 1950 varit föremål för sådana förebyggande åtgärder, uppgick till 5 372. En nyhet på 1950 års blankett är uppgifter om vilket slag av förebyggande åtgärder som använts i varje fall. En sammanräkning av dessa uppgifter gav följande resultat.

<i>Barn under 18 år</i>	Antal fall	<i>Ungdom 18—21 år</i>	Antal fall
Förmaning till föräldrarna	766	Varning	124
Varning till barnet	2 143	Hjälp till arbete	119
Övervakning	2 773	Övervakning	647

Av de 4 562 barn under 18 år, som år 1950 varit föremål för förebyggande åtgärder, hade sålunda nära hälften tilldelats varning. Övervakning hade beslutats i fråga om tre femtedelar av barnen. Beträffande ungdomar i åldern 18—21 år var övervakning den utan jämförelse vanligaste åtgärden (för fyra femtedelar av hela antalet).

Tab. 2. Fördelning efter kön, ålder och börd av barn och ungdomar, föremål för förebyggande åtgärder åren 1949 och 1950.

	Landsbygden			Städerna			Hela riket				
	1949		1950	1949		1950	1948	1949		1950	
	Antal	Antal	%	Antal	Antal	%	%	Antal	%	Antal	%
Samtliga	1 145	1 182	100·0	3 921	4 190	100·0	100·0	5 066	100·0	5 372	100·0
Därav											
a) Gossar	910	938	79·4	2 784	3 033	72·4	72·5	3 694	72·9	3 971	73·9
Flickor	235	244	20·6	1 137	1 157	27·6	27·5	1 372	27·1	1 401	26·1
b) I åldern											
under 7 år...	96	81	6·9	613	600	14·3	12·9	709	14·0	681	12·7
7—16 »...	615	700	59·2	1 859	2 074	49·5	49·2	2 474	48·8	2 774	51·6
16—18 »...	265	262	22·1	813	845	20·2	22·2	1 078	21·3	1 107	20·6
18—21 »...	165	130	11·0	576	637	15·2	14·4	741	14·6	767	14·3
21— »...	4	9	0·8	60	34	0·8	1·3	64	1·3	43	0·8
c) Födda u. ä...	128	129	10·9	368	339	8·1	10·5	496	9·8	468	8·7

I tab. 2 redovisas samtliga barn och ungdomar med förebyggande åtgärder år 1950 fördelade efter kön, ålder och börd. För att möjliggöra jämförelser har motsvarande fördelningar för åren 1948 och 1949 medtagits i tabellen. Såsom redan påpekats i den allmänna översikten var pojkmarnas övervikt bland barn och ungdomar med förebyggande åtgärder betydande (74 % pojkar). Sedan år 1948 hade i detta avseende ingen förändring skett. Även åldersfördelningen var nästan exakt densamma de tre åren — en sjundedel under 7 år, hälften mellan 7 och 16 år och drygt en tredjedel över 16 år. Andelen u. ä. födda uppgick till 9 % (jfr den allmänna översikten ovan).

Förebyggande åtgärder skall som bekant i regel försökas, innan vederbörande omhändertages för skyddsuppfostran. Av tab. 1 framgår, att 330 personer dvs. 6 % av de 5 372 barn och ungdomar, som år 1950 varit föremål för förebyggande åtgärder, omhändertogs under året. Emellertid omhändertogs 121 av nämnda 330 personer för samhällsvård. De för skyddsuppfostran omhändertagna (209) utgjorde således 4 % av hela antalet barn och ungdomar med förebyggande åtgärder under året.

Skyddsuppfostran.

Under år 1950 gjorda omhändertaganden. Under år 1950 omhändertogs för skyddsuppfostran 995 barn under 18 år (22 § a, b, c). Deras fördelning efter kön, ålder och börd samt motsvarande fördelningar för dem som åren 1948 och 1949 omhändertogs för skyddsuppfostran, kan studeras i tab. 3. Av de omhändertagna var $\frac{3}{5}$ pojkar och $\frac{2}{5}$ flickor — samma proportioner som åren 1948 och 1949. Med avseende på ålderssammansättningen finner man, att såväl på landsbygden som i städerna barnen i skolåldern (7—16 år) utgjorde ungefär hälften av hela antalet omhändertagna barn. På landet var 34 % av barnen under och 19 % över skolåldern, medan det omvända förhållandet rådde i städerna: 22 % under och 35 % över skol-

Tab. 3. Fördelning efter kön, ålder och börd av barn och ungdomar, som åren 1949 och 1950 omhändertogs för skyddsuffpostran.

	Landsbygden			Städerna			Hela riket				
	1949		1950	1949		1950	1948	1949		1950	
	Antal	Antal	%	Antal	Antal	%	%	Antal	%	Antal	%
<i>Barn omhändert. före fyllda 18 år enl. 22 § a, b, c</i>											
Samtliga	381	389	100.0	587	606	100.0	100.0	968	100.0	995	100.0
Därav											
a) Gossar	214	219	56.3	372	371	61.2	57.4	586	60.5	590	59.3
Flickor	167	170	43.7	215	235	38.8	42.6	382	39.5	405	40.7
b) I åldern											
under 7 år	124	133	34.2	120	131	21.6	25.1	244	25.2	264	26.5
7—16 »	186	181	46.5	258	266	43.9	49.5	444	45.9	447	44.9
16—18 »	71	75	19.3	209	209	34.5	25.4	280	28.9	284	28.6
c) Födda u. ä.	72	88	22.6	108	130	21.5	21.3	180	18.6	218	21.9
<i>Ungdomar omhändert. i åldern 18—21 år enl. 22 § d.</i>											
Samtliga	21	14	100.0	69	68	100.0	100.0	90	100.0	82	100.0
Därav											
a) Män	9	5	35.7	31	30	44.1	38.1	40	44.4	35	42.7
Kvinnor	12	9	64.3	38	38	55.9	61.9	50	55.6	47	57.3
b) Födda u. ä.	3	2	14.3	16	18	26.5	19.0	19	21.1	20	24.4

åldern. Ungefär en femtedel av barnen hade utomäktenskaplig börd, dvs. samma andel som åren 1948 och 1949.

Enligt 22 § d omhändertogs under år 1950 82 personer i åldern 18—21 år. De flesta hade omhändertagits av barnavårdsnämnderna i städerna.

Tab. 4. Orsaker till omhändertagandet samt vårdformer för barn och ungdomar, som år 1950 omhändertogs för skyddsuffpostran.

	Landsbygden	Städerna	Gossar	Flickor	I åldern			
					under 7 år	7—16 år	16—18 år	18—21 år
Hela antalet barn och ungdomar	403	674	625	452	264	447	284	82
Därav								
a) I åldern under 18 år	389	606	590	405	264	447	284	—
b) » » 18—21 »	14	68	35	47	—	—	—	82
Antal redovisade orsaker till omhändertagandet	449	763	704	508	304	535	291	82
Därav i %								
Vanvård	34.3	24.1	26.1	30.3	62.8	26.9	1.0	—
Fara för vanart	35.2	19.7	25.9	24.8	36.5	35.0	3.5	—
Vanart, under 18 år	27.4	47.3	43.0	35.6	0.7	38.1	95.5	—
» » 18—21 »	3.1	8.9	5.0	9.3	—	—	—	100.0
Antal redovisade vårdfall	391	759	639	511	264	473	316	97
Därav i %								
Enskilt hem	41.4	24.0	26.6	34.0	36.4	35.3	21.2	14.4
Barnhem	32.0	34.9	35.5	31.9	58.7	35.5	15.5	18.6
Ungdomsvårdskola	15.9	30.2	29.6	20.0	—	20.3	46.2	50.5
Annan anstalt	10.7	10.9	8.3	14.1	4.9	8.9	17.1	16.5
Antal personer, vilkas omhändertagande ej verkställdes	27	80	72	35	33	46	20	8

I tab. 4 har de barn och ungdomar, som år 1950 omhändertogs för skyddsuppfostran, delats i fyra grupper, allt efter det moment av 22 §, som åberopats vid omhändertagandet. En sådan uppdelning visar i stora drag orsakerna till omhändertagandena. Av tabellen framgår, att vanart under 18 år var vanligare hos pojkarna (43 % av fallen) än hos flickorna (36 %), medan däremot vanartsfallen i åldern 18—21 år var något talrikare bland flickorna än bland ynglingarna. Fara för vanart ansågs ha förelegat både för pojkar och flickor i ungefär $\frac{1}{4}$ av samtliga fall. Vanvård, misshandel eller annan fara till liv eller hälsa slutligen hade för pojkarna föranlett omhändertagandet i $\frac{1}{4}$ av fallen och för flickorna i knappt $\frac{1}{3}$ av fallen. Orsakerna växlar av naturliga skäl med barnens ålder — ju äldre barnen är, desto större roll spelar vanartsfallen. Mellan städer och landsbygd rådde den skillnaden, att vanartsfallen var talrikare i städerna men fallen av vanvård och fara för vanart i landskommunerna. Detta står i god överensstämmelse med den förut omtalade skillnaden i åldersavseende mellan barn som omhändertagits på landsbygden och i städerna (jfr tab. 3). Såsom framgår av nedanstående tablå kvarstår olikheterna mellan landsbygd och städer, även när jämförelsen inskränkes till barn i skolåldern.

	Landsbygden			Städerna		
	Gossar	Flickor	Samtliga	Gossar	Flickor	Samtliga
Antal under år 1950 omhändertagna barn i åldern 7—16 år	109	72	181	172	94	266
Antal redovisade orsaker till omhändertag. .	125	83	208	212	115	327
Därav i %						
Vanvård m. m.	25.6	38.5	30.8	21.2	30.4	24.4
Fara för vanart	44.8	41.0	43.2	28.8	31.3	29.7
Vanart	29.6	20.5	26.0	50.0	38.3	45.9

Beträffande vårdformen visar relativtalen i tab. 4, att knappt $\frac{1}{3}$ av pojkarna men endast $\frac{1}{5}$ av flickorna intogs på ungdomsvårdsskola. Vanartsfallen var, som förut nämnts, talrikare i städerna än på landsbygden. Av barn och ungdomar, omhändertagna i städerna, intogs också en större del (30 %) på ungdomsvårdsskola än av dem som omhändertagits på landet (16 %), där i stället vårdformen »enskilt hem» spelade en relativt större roll.

Hur vårdformen varierade med orsakerna till omhändertagandet visas i nedanstående tablå.

	Gossar				Flickor			
	Vanvård m. m.	Fara för vanart	Vanart under 18 år	Vanart 18—21 år	Vanvård m. m.	Fara för vanart	Vanart under 18 år	Vanart 18—21 år
Antal redovisade vårdfall. .	190	176	314	40	167	141	218	57
Därav i %								
Enskilt hem	31.6	40.9	19.8	12.5	46.1	46.1	24.4	15.8
Barnhem	62.1	52.9	17.8	17.5	48.5	36.9	19.7	19.3
Ungdomsvårdsskola ..	—	1.1	53.8	50.0	0.6	5.0	34.3	50.9
Annat anstalt	6.3	5.1	8.6	20.0	4.8	12.0	21.6	14.0

Variationerna från den ena orsaksgruppen till den andra och inom varje orsaksgrupp var i stort sett av samma slag för pojkar och för flickor. Vård på annan anstalt (oftast sjukvårdsanstalt) var dock inom gruppen »vanart under 18 år» betydligt vanligare för flickor än för pojkar.

Skillnaden mellan landsbygden och städerna med avseende på vårdfallens fördelning på olika vårdformer och orsaksgrupper framgår av följande tablå.

	Landsbygden				Städerna			
	Vanvård m. m.	Fara för vanart	Vanart under 18 år	Vanart 18—21 år	Vanvård m. m.	Fara för vanart	Vanart under 18 år	Vanart 18—21 år
Antal redovisade vårdfall..	150	156	119	14	207	161	408	88
Därav i %								
Enskilt hem	44.0	53.2	31.1	—	34.3	33.5	18.9	16.9
Barnhem	50.7	37.2	7.6	—	59.4	54.0	21.8	21.7
Ungdomsvårdsskola ..	0.7	1.3	42.8	78.6	—	4.4	46.8	45.8
Annan anstalt	4.6	8.3	18.5	21.4	6.3	8.1	12.5	15.6

De som omhändertogs på landsbygden placerades således oftare i enskilda hem än de i städerna omhändertagna. Anstalter av olika slag (barnhem, ungdomsvårdsskolor etc.) anlitas däremot mer av städernas barnavårdsnämnder. Det bör framhållas, att dessa uppgifter om vårdsättet avser dem som under redovisningsåret omhändertagits för skyddsuppfostran. För vården av samtliga barn och ungdomar, omhändertagna för skyddsuppfostran, redogöres på sid. 9 och 10.

I vilken utsträckning barn och ungdomar, som år 1950 omhändertogs för skyddsuppfostran, varit föremål för förebyggande åtgärder under året, framgår av följande tablå.

	Hela antalet			Därav						
	Lands- bygden	Stä- derna	Hela riket	gossar	flickor	i åldern			födda i ä.	födda u. ä.
						under 7 år	7—16 år	16 år och däröver		
Antal barn och ungdomar som omhändertogs år 1950 för skyddsuppfostran	403	674	1 077	625	452	264	447	366	839	238
Därav tidigare under året föremål för förebyg- gande åtgärder										
a) antal	55	154	209	130	79	21	88	100	177	32
b) procent	13.6	22.8	19.4	20.8	17.5	8.0	19.7	27.3	21.1	13.4

I 19 % av hela antalet fall hade omhändertagandet föregåtts av förebyggande åtgärder. Eftersom uppgifter om förebyggande åtgärder före redovisningsåret saknas, måste man härvid bortse från dem som före år 1950 varit föremål för förebyggande åtgärder.

Under år 1950 ikraftvarande omhändertaganden. Antalet personer, som under hela år 1950 eller någon del av året varit omhändertagna för skydds-

Tab. 5. Fördelning efter kön, ålder och börd av barn och ungdomar, som åren 1949 och 1950 var föremål för skyddsuppfostran.

	Landsbygden			Städerna			Hela riket				
	1949		1950	1949		1950	1948	1949		1950	
	Antal	Antal	%	Antal	Antal	%	%	Antal	%	Antal	%
<i>Barn och ungdomar omhändert. före fyllda 18 år enl. 22 § a, b, c.</i>											
Samtliga	3 055	2 847	100-0	4 014	3 960	100-0	100-0	7 039	100-0	6 807	100-0
Därav											
a) Gossar	1 759	1 636	57-5	2 406	2 413	60-9	58-8	4 178	59-4	4 049	59-5
Flickor	1 296	1 211	42-5	1 608	1 547	39-1	41-2	2 861	40-6	2 758	40-5
b) I åldern											
under 7 år	494	454	15-9	443	487	12-3	13-1	951	13-5	941	13-8
7—16 »	1 736	1 576	55-4	1 723	1 749	44-2	49-1	3 488	49-5	3 325	48-9
16—18 »	549	532	18-7	864	865	21-8	19-4	1 414	20-1	1 397	20-5
18—21 »	254	263	9-2	858	781	19-7	16-2	1 054	15-0	1 044	15-3
21— »	22	22	0-8	126	78	2-0	2-2	132	1-9	100	1-5
c) Födda u. ä.	757	706	24-8	887	841	21-2	23-8	1 624	23-1	1 547	22-7
<i>Ungdomar omhändert. i åldern 18—21 år enl. 22 § d.</i>											
Samtliga	71	57	100-0	214	234	100-0	100-0	275	100-0	291	100-0
Därav											
a) Män	21	14	24-6	65	90	38-5	28-6	92	33-5	104	35-7
Kvinnor	50	43	75-4	149	144	61-5	71-4	183	66-5	187	64-3
b) I åldern											
18—21 år	49	40	70-2	106	149	63-7	51-2	175	63-6	189	64-9
21— »	22	17	29-8	108	85	36-3	48-8	100	36-4	102	35-1
c) Födda u. ä.	21	9	15-8	52	53	22-6	25-4	66	24-0	62	21-3

uppfostran, uppgick enligt tab. 1 till 7 098, dvs. 3-0 % mindre än år 1949 och 4-4 % mindre än år 1948. Deras fördelning efter kön, ålder och börd framgår av tab. 5. Bland dem som omhändertagits före fyllda 18 år (22 § a, b, c), var pojkarna fler än flickorna. Däremot övervägde flickorna bland ungdomar, omhändertagna i åldern 18—21 år (22 § d). Härmed torde jämföras motsvarande uppgifter i tab. 4, som ju avsåg under år 1950 nyttillkomna fall av skyddsuppfostran. En femtedel av de för skyddsuppfostran omhändertagna var födda u. ä. Åldersfördelningen år 1950 visade ingen förändring sedan åren 1948 och 1949. Av gruppen omhändertagna före fyllda 18 år var 49 % i skolåldern (7—16 år), 14 % under och 37 % över skolåldern.

I tab. 6 redovisas samtliga skyddsuppfostringsfalls relativa fördelning på de olika momenten av 22 § och på olika vårdformer. Vanvård, misshandel eller annan fara till liv eller hälsa var i $\frac{1}{3}$ av samtliga fall orsaken till omhändertagandet. På landet utgjorde fallen av fara för vanart $\frac{2}{5}$ av samtliga fall och vanartsfallen $\frac{1}{5}$. I städerna däremot kom $\frac{1}{4}$ på gruppen fara för vanart och över $\frac{2}{5}$ på gruppen vanart. Vanartsfallen är sålunda bland samtliga för skyddsuppfostran omhändertagna, liksom bland dem som omhändertagits under själva redovisningsåret (tab. 4), betydligt vanligare i städerna än på landsbygden.

Tab. 6. Orsaker till omhändertagandet samt vårdformer för barn och ungdomar, som åren 1949 och 1950 var föremål för skyddsuffostran.

	Landsbygden		Städerna		Hela riket		
	1949	1950	1949	1950	1948	1949	1950
Antal redovisade orsaker	3 509	3 284	4 885	4 921	8 392	8 394	8 205
Därav i %							
Vanvård m. m.	34.5	35.5	28.6	30.3	29.0	31.1	32.4
Fara för vanart	42.1	42.7	25.5	25.7	33.0	32.4	32.5
Vanart under 18 år	21.4	20.1	41.7	39.3	34.6	33.2	31.6
» 18—21 »	2.0	1.7	4.2	4.7	3.4	3.3	3.5
Antal redovisade vårdfall	3 198	2 939	4 576	4 595	7 852	7 774	7 534
Därav i %							
Enskilt hem	57.5	59.5	37.0	38.9	43.8	45.5	46.9
Barnhem	15.6	13.8	17.5	17.9	16.1	16.7	16.3
Ungdomsvårdsskola	13.6	12.5	34.2	32.4	27.0	25.7	24.7
Annan anstalt	13.3	14.2	11.3	10.8	13.1	12.1	12.1

Beträffande vårdformerna var vård i enskilt hem vanligare för dem som omhändertagits i landskommunerna än för dem som omhändertagits i städerna. För de senare förekom i stället oftare vård på ungdomsvårdsskola. Detta sammanhänger givetvis med nyss påpekade skillnad mellan landsbygden och städerna med avseende på orsaken till omhändertagandet. Om vårdfallens fördelning på olika vårdformer i tab. 4 och i tab. 6 jämföres, finner man, att barnhemmens andel är betydligt större i tab. 4 än i tab. 6. Tillfällig vård på barnhem (upptagningshem) förekommer nämligen ofta, innan lämpligt fosterhem hunnit anskaffas.

Omhändertagandets längd. Vårdens varaktighet belyses i tab. 7, där barn och ungdomar, vilkas omhändertagande för skyddsuffostran upphört år 1950, fördelats efter det år, då vederbörande omhändertogs, allt inom olika orsaksgrepp, vårdformer, åldersgrupper m. m. För varje grupp har vidare beräknats medelantalet år, som omhändertagandet varat. I genomsnitt hade samtliga under året avgångna varit omhändertagna i 5.2 år (år 1949 5.5 år). För barn och ungdomar vårdade i enskilda hem noterades den genomsnittligt längsta »vårdtiden» (egentligen den tid omhändertagandet varat), den kortaste däremot för dem som vårdats på barnhem. För dem som varit intagna på ungdomsvårdsskola, hade omhändertagandet i genomsnitt varat 4.5 år.

Villkorlig utskrivning m. m. Uppgift om villkorlig utskrivning (barnavårdslagen 45 §) beslutad av barnavårdsnämnden lämnades i barnavårdsnämndens redogörelse. Enligt dessa uppgifter var år 1950 antalet av barnavårdsnämnderna villkorligt utskrivna barn och ungdomar 477, varav 364 i städerna och 113 i landskommunerna. Städernas barnavårdsnämnder använde således den villkorliga utskrivningen betydligt mer än barnavårdsnämnderna på landet.

Uppgifter om antalet villkorligt utskrivna elever vid ungdomsvårdsskolorna lämnas i kap. III.

Tab. 7. Vårdtidens längd för barn och ungdomar, omhändertagna för skyddsuppfostran, vilka avgått år 1950.

	Antal avgångna år 1950	Därav, i %, omhändertogs år							1937 och tidigare	Omhändertagna medelantal år
		1950	1948-1949	1946-1947	1944-1945	1942-1943	1940-1941	1938-1939		
Omhändertagna på grund av										
vanvård m. m.	196	11.2	20.9	14.3	11.7	10.7	8.7	8.7	13.8	6.3
fara för vanart	197	6.6	21.3	9.7	14.7	13.7	10.7	9.1	14.2	6.7
vanart under 18 år	532	3.0	25.2	33.7	18.0	9.2	6.0	2.3	2.6	4.5
» 18—21 »	76	2.6	52.6	39.5	4.0	—	—	—	1.3	2.6
mer än en orsak	89	5.6	22.5	19.1	16.9	20.2	6.7	1.1	7.9	5.4
Vårdsätt:										
enskilt hem	438	6.9	20.5	17.6	15.1	11.6	8.4	7.1	12.8	6.2
barnhem	96	12.5	45.8	8.3	15.6	9.4	6.3	2.1	—	3.4
ungdomsvårdsskola	408	0.5	25.0	39.9	15.2	9.8	5.6	2.0	2.0	4.5
annan anstalt	121	4.9	28.1	19.0	14.9	11.6	8.3	4.9	8.3	5.5
mer än ett sätt	24	25.0	25.0	8.3	20.8	4.2	—	4.2	12.5	4.8
ej placerade	3	66.7	33.3	—	—	—	—	—	—	—
Ålder:										
under 7 år	77	24.7	53.2	16.9	5.2	—	—	—	—	1.8
7—16 »	163	13.5	33.1	13.5	18.4	11.7	6.7	2.5	0.6	3.9
16—18 »	216	6.9	17.6	16.2	11.1	11.6	10.6	9.3	16.7	6.9
18—21 »	489	0.4	23.5	29.6	16.6	11.4	7.4	4.1	7.0	5.4
21— »	145	—	20.0	40.0	18.6	10.4	4.1	2.8	4.1	4.9
Gossar	636	4.6	26.6	24.0	13.8	11.8	8.3	4.1	6.8	5.2
Flickor	454	6.4	23.8	26.4	17.2	8.8	5.1	4.8	7.5	5.1
Födda i ä.	854	6.0	25.5	25.3	16.0	10.7	7.0	3.6	5.9	5.0
Födda u. ä.	236	3.0	25.0	24.1	12.3	10.2	6.8	7.2	11.4	6.0
Samtliga	1 090	5.3	25.4	25.0	15.2	10.6	7.0	4.4	7.1	5.2

Om barnets föräldrar ej samtycker till omhändertagandet för skyddsuppfostran enligt 22 § a, b eller c, skall ett beslut om sådant omhändertagande prövas av länsstyrelsen (25 § mom. 2). I vilken utsträckning år 1950 gällande omhändertagande för skyddsuppfostran prövats av länsstyrelserna framgår av följande tablå. Däremot saknas uppgift om antalet omhändertaganden, som prövats av länsstyrelsen, men som vid denna prövning icke blivit fastställda.

	Nyttillkomna fall		Samtliga fall	
	Antal	Därav, i %, prövade	Antal	Därav, i %, prövade
Omhändertagande för vanvård (22 § a)	338	31.7	2 655	34.6
» » fara för vanart (22 § b)	308	23.4	2 668	28.5
» » vanart under 18 år (22 § a)	484	15.5	2 591	14.2
Tillhopa	1 130	22.5	7 914	25.9

Ungefär vart fjärde omhändertagande för skyddsuppfostran år 1950, såväl av nyttillkomna som av samtliga, hade således prövats av länsstyrelsen. Medan omkring en tredjedel av omhändertagandena för vanvård eller fara för vanart undergått sådan prövning, var så fallet med endast en sjundedel av omhändertagandena för vanart under 18 år.

Samhällsvård.

Under år 1950 gjorda omhändertaganden. Under år 1950 omhändertogs för samhällsvård 9 239 barn, varav 1 873 på landet och 7 366 i städerna. I jämförelse med år 1949 innebär dessa tal för landsbygden en minskning med 12 %, men för städerna och hela riket en ökning med 8 resp. 3 %. Sedan år 1946 (se tab. 1) noteras för hela riket en ökning på 34 %. Barnens relativa fördelning efter kön, ålder och börd visas i tab. 8. Över hälften (56 %) utgjordes av pojkar. Tre fjärdedelar var i småbarnsåldern (under 7 år). Ungefär en fjärdedel av hela antalet hade utomäktenskaplig börd. Dessa proportioner har varit oförändrade sedan år 1948.

Tab. 8. Fördelning efter kön, ålder och börd av barn, som åren 1949 och 1950 omhändertogs för samhällsvård.

	Landsbygden			Städerna			Hela riket				
	1949		1950	1949		1950	1948	1949		1950	
	Antal	Antal	%	Antal	Antal	%	%	Antal	%	Antal	%
Samtliga	2 126	1 873	100·0	6 824	7 366	100·0	100·0	8 950	100·0	9 239	100·0
Därav											
a) Gossar	1 173	1 032	55·1	3 885	4 128	56·0	55·9	5 058	56·5	5 160	55·9
Flickor	953	841	44·9	2 939	3 238	44·0	44·1	3 892	43·5	4 079	44·1
b) I åldern											
under 7 år ..	1 318	1 168	62·4	5 215	5 570	75·6	70·6	6 533	73·0	6 738	72·9
7—16 » ..	799	692	36·9	1 587	1 772	24·1	28·9	2 386	26·7	2 464	26·7
16— » ..	9	13	0·7	22	24	0·3	0·5	31	0·3	37	0·4
c) Födda u. ä..	636	611	32·6	1 570	1 606	21·8	25·3	2 206	24·6	2 217	24·0

Ett sammandrag av uppgifterna om orsakerna (dvs. det moment av 29 § som åberopats vid omhändertagandet) till omhändertagandena och om vård-

Tab. 9. Orsaker till omhändertagandet samt vårdformer för barn, som år 1950 omhändertogs för samhällsvård.

	Landsbygden	Städerna	Gossar	Flickor	I åldern	
					under 7 år	7—16 år
Antal barn som omhändertagits år 1950 ...	1 873	7 366	5 160	4 079	6 738	2 464
Antal redovisade orsaker till omhändertagandet	1 884	7 410	5 196	4 098	6 769	2 487
Därav i %						
Nöd i hemmet, värlöshet	85·4	93·2	90·7	92·7	94·7	83·5
Sjukdom m. m.	14·6	6·8	9·3	7·3	5·3	16·5
Antal redovisade vårdfall	1 894	7 873	5 474	4 293	7 138	2 591
Därav i %						
Enskilt hem	48·6	24·0	26·8	31·3	24·0	41·8
Barnhem	40·6	69·2	65·1	61·9	70·0	46·8
Annan anstalt	10·8	6·8	8·1	6·8	6·0	11·4
Antal barn vilkas omhändertagande ej verkställdes	33	144	106	71	120	57

formerna lämnas i tab. 9. Orsakerna nöd i hemmet och värnlöshet omfattade omkring nio tiondelar och orsakerna sjukdom m. m. ungefär en tiondel av antalet »redovisade orsaker». Skillnaden i detta avseende mellan landsbygden och städerna var ganska liten. Sjukdom m. m. utgjorde endast 5 % av de redovisade orsakerna för barn under 7 år mot 17 % av orsakerna för barn över 7 år.

Vård i enskilt hem anlätades på landsbygden i hälften av samtliga fall, dvs. ungefär dubbelt så ofta som i städerna. Större delen av de i städerna omhändertagna barnen intogs i stället på barnhem. I någon mån beror detta på att de mindre barnen mer än de större fick vård på barnhem (tab. 9) och att en större del av de omhändertagna barnen i städerna än på landsbygden var under 7 år (tab. 8).

Under år 1950 ikraftvarande omhändertaganden. Hela antalet barn, som år 1950 (hela året eller någon del av detsamma) varit omhändertagna för samhällsvård, uppgick till 25 741 — nästan samma antal som år 1949 men 1 % mer än år 1946 (se tab. 1). Det framgår av tab. 10, att barnens fördelning efter kön, ålder och börd var praktiskt taget densamma åren 1948, 1949 och 1950. Möjligen skulle man ur procenttalen för andelen födda u.ä. kunna utläsa en tendens till minskning. I städerna var barnen under 7 år relativt sett nästan dubbelt så talrika som på landet. Andelen utomäktenskapliga barn utgjorde i städerna 35 % mot 48 % i landskommunerna.

På grundval av uppgifterna om vilket eller vilka moment av 29 §, som tillämpats vid omhändertagandet, har i tab. 11 uträknats en »orsaksfördelning». Vanligen åberopades mom. 1 (nöd i hemmet) eller mom. 3 (värnlöshet), mer sällan mom. 2 (sjukdom). De två gruppernas andelar av antalet »redovisade orsaker» var ungefär desamma som beträffande de under året nytillkomna samhällsvårdsfallen (tab. 9).

Drygt hälften av de för samhällsvård omhändertagna barnen vårdades i enskilda hem. På landsbygden utgjorde de 73 % men i städerna 47 % av hela antalet. I städerna var de på barnhem vårdade relativt många (43 %).

Tab. 10. Fördelning efter kön, ålder och börd av barn, som åren 1949 och 1950 var föremål för samhällsvård.

	Landsbygden			Städerna			Hela riket				
	1949		1950	1949		1950	1948	1949		1950	
	Antal	Antal	%	Antal	Antal	%	%	Antal	%	Antal	%
Samtliga	10 656	9 393	100.0	15 188	16 348	100.0	100.0	25 844	100.0	25 741	100.0
Därav											
a) Gossar	5 811	5 124	54.6	8 645	9 157	56.0	55.7	14 456	55.9	14 281	55.5
Flickor	4 845	4 269	45.4	6 543	7 191	44.0	44.3	11 388	44.1	11 460	44.5
b) I åldern											
under 7 år ..	3 108	2 750	29.3	8 433	9 041	55.3	41.2	11 541	44.7	11 791	45.8
7—16 » ..	6 628	5 820	62.0	6 215	6 744	41.3	52.1	12 843	49.7	12 564	48.8
16— » ..	920	823	8.7	540	563	3.4	6.7	1 460	5.6	1 386	5.4
c) Födda u. ä. .	5 228	4 486	47.8	5 569	5 698	34.9	44.3	10 797	41.8	10 184	39.6

För dem som under år 1950 omhändertagits för samhällsvård (tab. 9), spelade vård på barnhem avsevärt större roll än för samtliga dem som under året åtnjöt samhällsvård. Såsom förut påpekats beträffande de för skyddsuppfostran omhändertagna barnen sammanhänger detta med att barnen efter omhändertagandet ofta tillfälligt vårdas på barnhem.

Tab. 11. Orsaker till omhändertagandet samt vårdformer för barn, som åren 1949 och 1950 var föremål för samhällsvård.

	Landsbygden		Städerna		Hela riket		
	1949	1950	1949	1950	1948	1949	1950
Antal redovisade orsaker	10 730	9 461	15 285	16 456	25 334	26 015	25 917
Därav i %							
Nöd i hemmet, varnlöshet ..	85.7	86.1	88.5	89.7	85.7	87.4	88.4
Sjukdom m. m.	14.3	13.9	11.5	10.3	14.3	12.6	11.6
Antal redovisade vårdfall	10 810	9 550	16 562	17 709	26 611	27 372	27 259
Därav i %							
Enskilt hem	74.5	73.3	47.0	47.2	59.9	57.9	56.3
Barnhem	13.7	14.5	42.1	42.9	28.2	30.9	33.0
Annan anstalt	11.8	12.2	10.9	9.9	11.9	11.2	10.7

Omhändertagandets längd. På samma sätt som i tab. 7 för barn och ungdomar, vilkas omhändertagande för skyddsuppfostran upphört under år 1950, har i tab. 12 för barn, vilkas omhändertagande för samhällsvård upphört under året, beräknats genomsnittliga tiden, som omhändertagandet varat inom olika grupper. Spridningen kring dessa medeltal visas av barnens relativa fördelning på de olika år, då de omhändertogs.

Tab. 12. Vårdtidens längd för barn omhändertagna för samhällsvård, vilka avgått år 1950.

	Antal av- gångna år 1950	Därav, i %, omhändertogs år								Omh- tagna medel- antal år
		1950	1948— 1949	1946— 1947	1944— 1945	1942— 1943	1940— 1941	1938— 1939	1937 och tidigare	
Omhändertagna på grund av nöd, varnlöshet	8 154	59.0	23.6	4.1	2.5	2.2	1.9	1.5	5.2	2.1
sjukdom m. m.	678	40.0	28.3	7.2	5.3	7.8	3.5	2.7	5.2	3.1
Vårdsätt:										
Enskilt hem	2 974	30.3	25.4	9.6	6.4	5.6	4.9	4.0	13.8	4.6
Barnhem	4 914	76.6	21.9	0.9	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.7
Annan anstalt	468	36.3	24.2	6.8	6.0	10.7	5.1	3.4	7.5	3.8
Mer än ett sätt ...	416	53.6	36.8	3.6	1.4	1.2	1.0	1.0	1.4	1.4
Ej placerade	8	25.0	75.0	—	—	—	—	—	—	0.9
Ålder:										
Under 7 år	5 487	71.3	25.2	2.8	0.7	—	—	—	—	0.8
7—16 "	2 138	52.2	29.1	6.0	4.3	3.7	2.2	1.0	1.5	1.9
16— "	1 155	2.3	8.1	8.5	9.3	12.9	11.2	10.8	36.9	10.0
Gossar	4 835	57.7	23.4	4.3	2.8	2.6	1.9	1.6	5.7	2.3
Flickor	3 945	57.5	24.6	4.3	2.6	2.6	2.1	1.7	4.6	2.1
Födda i ä.	6 476	65.9	22.6	3.1	1.8	2.0	1.2	1.3	2.1	1.5
Födda u. ä.	2 304	34.2	27.7	7.7	5.1	4.5	4.2	2.7	13.9	4.2
Samtliga	8 780	57.6	23.9	4.3	2.7	2.6	2.0	1.7	5.2	2.2

Barn, som vårdats i enskilda hem, hade i genomsnitt varit omhändertagna för samhällsvård i 4½ år och barn, som vårdats i barnhem, i 0·7 år. För de u.ä. födda barnen var den genomsnittliga vårdtiden mer än dubbelt så lång (4·2 år) som för de i ä. födda barnen (1·5 år). Av en jämförelse mellan tab. 7 och tab. 12 framgår, att ett omhändertagande för skyddsuppfostran i allmänhet varat betydligt längre än ett omhändertagande för samhällsvård. Av dem, vilkas omhändertagande för samhällsvård upphört under år 1950, hade sålunda 82 % omhändertagits tidigast år 1948, medan så var fallet med endast 31 % av dem som varit omhändertagna för skyddsuppfostran. Om jämförelsen inskränkes till dem, vilkas omhändertagande både börjat och slutat under år 1950, får man för samhällsvården 58 % men för skyddsuppfostran 5 %.

Fosterbarnstillsyn.

Antalet fosterbarn under barnavårdsnämndernas tillsyn utgjorde år 1950 34 593, vilket är 2 % mindre än år 1949 (se tab. 1). Såsom nämndes i den inledande översikten ingår i detta antal 2 368 av Stockholms barnavårdsnämnd omhändertagna barn, som utackorderats i enskilda hem utom staden. Eftersom barnavårdsnämnderna i vistelsekommunerna är befriade från tillsynen över dessa barn (barnavårdslagen 60 § 1 mom.), skall de ej medtagas i årsredogörelsernas fosterbarnsförteckningar. Efterföljande statistiska uppgifter om fosterbarn och deras fosterföräldrar avser därför redovisade 32 225 fosterbarn under de lokala barnavårdsnämndernas tillsyn.

Fosterbarnens kön, ålder och börd samt deras fördelning på svenskar och utlänningar framgår av tab. 13.

Det ligger i sakens natur, att andelen u.ä. födda av fosterbarnen bör vara stor. Tidigare har också (sid. 3) framhållits, att andelen u.ä. födda av fosterbarnen (54 %) är större än av dem som omhändertagits för samhällsvård eller skyddsuppfostran eller som varit föremål för förebyggande åtgärder.

Beträffande fosterbarnens ålder bör erinras om att enligt barnavårdslagens 49 § 1 mom. kan barnavårdsnämnd besluta, att fosterbarn under högst två år efter uppnådda 16 år fortfarande skall stå under tillsyn på samma sätt som förut. En del av dessa barn torde i barnavårdsnämndernas redogörelser ha medtagits bland fosterbarnen och följaktligen redovisats i tab. 13 i åldersgruppen 16 år och däröver. Då den använda grupperingen grundar sig på uppgifter om barnens födelseår, räknas vidare fosterbarn, som under år 1950 fyllt 16 år och då avförts från fosterbarnsförteckningen, till gruppen 16 år och däröver.

Mellan de i ä. födda och de u.ä. födda fosterbarnen märkes den skillnaden, att av de förra var endast 25 % under 7 år men av de senare 42 %. Av fosterbarnen i städerna var relativt fler i åldern under 7 år än av fosterbarnen på landet. Detta gäller både de u.ä. och de i ä. födda fosterbarnen. — Av hela antalet fosterbarn var 10 % utlänningar (år 1946 7 %).

Tab. 13. Fosterbarnens antal, kön, ålder och börd.

	Lands- bygden	Städerna	Hela riket	D ä r a v	
				svenskar	utlän- ningar
År 1950 nyttillkomna fosterbarn	3 509	2 600	6 109	5 700	409
» » avgångna fosterbarn	3 315	2 667	5 982	5 423	559
Vid årets slut kvarvarande fosterbarn .	18 274	7 969	26 243	23 457	2 786
Hela antalet redovisade fosterbarn	21 589	10 636	32 225	28 880	3 345
Därför:					
a) Gossar	11 111	5 130	16 241	14 699	1 542
Flickor	10 478	5 506	15 984	14 181	1 803
b) Födda i ä.	9 632	5 268	14 900	11 923	2 977
varav, i %, i åldern					
under 7 år	21·7	31·6	25·2	30·2	5·2
7—16 »	71·9	63·3	68·9	64·0	88·4
16— »	6·4	5·1	5·9	5·8	6·4
c) Födda u. ä.	11 957	5 368	17 325	16 957	368
varav, i %, i åldern					
under 7 år	38·5	50·7	42·3	42·4	37·2
7—16 »	55·9	44·8	52·4	52·3	59·3
16— »	5·6	4·5	5·3	5·3	3·5

I sina redogörelser skulle barnavårdsnämnderna för varje fosterbarn uppgiva fostermödrarnas födelseår och civilstånd, antalet egna barn under 16 år och antalet övriga fosterbarn. Vidare skulle de besvara frågan, huruvida någon av barnaföstrarna var »nära anförvant» till barnet eller ej. Med »nära anförvant» avsågs, enligt anvisningarna, mor- och farföräldrar, syskon (halvsyskon) samt de egna föräldrarnas syskon. Resultaten av bearbetningen av dessa uppgifter redovisas i det följande. För några fosterbarn är uppgifterna ofullständiga i ett eller annat avseende. Hela antalet fosterbarn har därför ej kunnat medräknas i tab. 14.

Fosterbarnens relativa fördelning efter fostermödrarnas civilstånd dels i familjer, som räknade nära anförvantskap med fosterbarnet och dels i andra familjer, framgår av följande tablå.

	Antal fosterbarn	Därför, i %, hos fostermödrar, som var		
		ogifta	gifta	änkor, frånskilda
Anförvanter	15 819	4·4	83·6	12·0
Övriga	16 139	4·5	91·1	4·4
Tillhopa	31 958	4·5	87·4	8·1

Fostermödrarna var således sällan ogifta. Relativt fler av fosterbarnen hos anförvanter (12 %) än av fosterbarnen hos andra än anförvanter (4 %) hade fostermödrar, som tidigare varit gifta. Vidare var (tab. 14) antalet fosterbarn till fostermödrar i de äldre åldersgrupperna större för anförvanter än för övriga. Orsaken därtill torde vara, att barnen ofta fostras av mor- eller farföräldrar. Till fostermödrar i åldern under 40 år hörde 22 % av samtliga fosterbarn, till åldersgruppen 40—50 år 30 % och till gruppen 50 år och däröver 48 %.

Tab. 14. Fosterföräldrarnas ålder och civilstånd samt släktskap med barnen.

	Fostermödrarnas civilstånd			Summa fosterbarn	Därav hos	
	ogift	gift	änka, fränskild		anförvanter	övriga
Antal fosterbarn	1 420	27 807	2 599	31 826	15 767	16 059
Därav, i %, fosterbarn vilkas fostermödrar var i åldern						
under 30 år	6.1	4.7	0.4	4.4	3.5	5.2
30—40 »	12.5	19.1	2.4	17.4	10.3	24.5
40—50 »	27.8	31.6	9.7	29.7	22.9	36.3
50—60 »	34.2	29.5	33.4	30.0	34.7	25.4
60— »	19.4	15.1	54.1	18.5	28.6	8.6

I en del fosterhem fanns andra barn under 16 år än fosterbarnet. I vilken utsträckning så var fallet visas i efterföljande tablå.

	Antal fosterbarn	Därav, i %, i fosterhem med nedanstående antal övriga barn (egna barn + övriga fosterbarn)					
		0	1	2	3	4	5 och flera
Barnafosterns nära anförvanter	15 974	74.3	17.5	5.4	1.7	0.8	0.3
Barnafosterns ej anförvanter	16 251	70.3	21.7	6.0	1.5	0.4	0.1
Tillhopa	32 225	72.3	19.6	5.7	1.6	0.6	0.2

Nära $\frac{3}{4}$ av hela antalet fosterbarn fostrades således i hem, där andra barn under 16 år saknades och $\frac{1}{5}$ i hem, där ett annat barn fanns. Endast 8 % av fosterbarnen tillhörde hem med minst 2 andra barn under 16 år.

Vårdkostnader.

Vårdkostnader för omhändertagna barn och ungdomar. Uppgifterna om vårdkostnaderna för de omhändertagna barnen avser kommunernas direkta bruttoutgifter för deras vård, oavsett om utgifterna sedermera ersatts från annat håll eller ej. Hur ifrågavarande vårdkostnader förändrat sig sedan år 1928 framgår av följande tablå.

År	Utgifter (tusental kronor) för barn och ungdomar föremål för				S:a
	skydds- uppfostran	samhälls- vård	både skydds- uppfostran o. samhällsvård		
1928	1 857	7 473	56	9 386	
1931	2 263	8 177	60	10 500	
1934	2 574	8 944	54	11 572	
1937	2 482	8 836	67	11 385	
1940	1 789	7 984	44	9 817	
1943	2 549	9 053	99	11 701	
1946	2 403	8 413	56	10 872	
1947	2 187	8 785	61	11 033	
1948	2 004	9 515	65	11 584	
1949	2 145	10 266	92	12 503	
1950	2 192	10 651	86	12 929	

De totala vårdkostnadernas storlek påverkas först och främst av förändringarna i antalet omhändertagna barn och ungdomar (jfr tab. 1). Vidare har statens successiva övertagande av ungdomsvårdsskolorna efter år 1937 bidragit till att minska utgifterna för skyddsuppfostran. Som bekant är vården på ungdomsvårdsskolorna helt avgiftsfri efter den $\frac{1}{7}$ 1947.

Av vårdkostnadernas totalsumma år 1950, 12,9 milj. kr, kom 4,6 milj. kr på landskommunerna och 8,3 milj. kr på städerna. Detta innebär sedan år 1949 i landskommunerna en minskning med 5 % men i städerna en ökning med 9 %. För hela riket noteras en ökning på 3 %. Att de totala vårdkostnaderna sjunkit på landet men stigit i städerna beror till stor del på att också antalet omhändertagna minskat på landsbygden och stigit i städerna. Vårdkostnaderna i genomsnitt per omhändertagen individ har däremot från 1949 till 1950 stigit såväl i landskommuner (med 7 %) som i städer (med 3 %).

Huvudparten, 11,9 milj. kr, utgjordes av vårdavgifter till enskilda eller till anstalter och resten, 1,0 milj. kr, av utgifter för utrustning, resor m. m. De totala vårdkostnadernas fördelning på olika vårdformer var följande.

Enskilt hem	60,2 %
Barnhem	16,0 »
Ungdomsvårdsskola	0,3 »
Annan anstalt	12,6 »
Vårdade på mer än ett sätt	10,9 »

Kostnaderna för barn och ungdomar, som vårdats i enskilda hem, utgjorde alltså $\frac{3}{5}$ av hela beloppet. För dem som intagits på ungdomsvårdsskola redovisas inga vårdavgifter men väl »andra kostnader».

Inbland ha barnavårdsnämnderna ej haft några utgifter för de omhändertagna. Absoluta och relativa antalet barn och ungdomar, som vårdats på olika sätt och för vilka inga kostnader redovisats år 1950, framgår av följande tablå.

	Skyddsuppfostran		Samhällsvård	
	Antal barn och ungdomar utan vårdkostnad	i % av samtliga	Antal barn utan vårdkostnad	i % av samtliga
Enskilt hem	683	21,9	621	4,4
Barnhem	149	18,1	198	2,6
Ungdomsvårdsskola	1 333	81,0	—	—
Annan anstalt	363	50,3	765	33,2
Vårdade på mer än ett sätt	28	5,1	36	2,2
Omhändertagandet ej verkställt	162	95,3	211	99,5
Summa	2 768	39,0	1 831	7,1
Därav				
Landsbygden	933	32,1	1 015	10,8
Städerna	1 835	43,8	816	5,0

För ungefär 4 600 barn och ungdomar, dvs. 14 % av samtliga, som under år 1950 varit föremål för skyddsuppfostran eller samhällsvård, hade

inga vårdkostnader uppgivits. Av dessa 4 600 vårdades 28 % i enskilda hem, 30 % i ungdomsvårdsskolor, 25 % på »annan anstalt» (sjukhus etc.) och 8 % på barnhem. Återstående 9 % hade under året vårdats på mer än ett sätt eller också hade beslutet om deras omhändertagande ej hunnit verkställas. Enligt tablån var det relativa antalet barn och ungdomar utan vårdkostnader störst för dem som vistats på ungdomsvårdsskolor. Närmast följde vårdformen »annan anstalt» och därefter vårdformen »enskilt hem». Att andelen barn och ungdomar utan vårdkostnad var större hos dem som omhändertagits för skyddsuppfostran än hos dem som omhändertagits för samhällsvård torde — bortsett från att alla ungdomsvårdsskoleelever är omhändertagna för skyddsuppfostran — bero på de villkorliga utskrivningarna och på den olika användningen av skyddsuppfostran och samhällsvård.

Den genomsnittliga vårdavgiften per månad, »annan kostnad» alltså ej inräknad, samt spridningen kring detta medeltal, allt för de tre vårdformerna enskilt hem, barnhem och annan anstalt visas i tab. 15, i vilken även medel-

Tab. 15. Vårdavgiften år 1950 för omhändertagna barn och ungdomar.

	Enskilt hem			Barnhem			Annan anstalt		
	Landsbygden	Städerna	Hela riket	Landsbygden	Städerna	Hela riket	Landsbygden	Städerna	Hela riket
Antal omhändertagna barn och ungdomar, för vilka barnavårdsnämnderna betalat vårdavgift år 1950	7 669	7 976	15 645	1 406	6 510	7 916	722	1 019	1 741
Därav, i %, med en vårdavgift per månad av kr									
1—9	0·9	0·8	0·9	2·6	3·9	3·7	3·3	1·7	2·4
10—19	2·6	1·3	2·0	4·8	7·3	6·8	5·4	3·9	4·5
20—29	17·4	4·8	11·0	7·8	8·1	8·1	10·3	11·0	10·7
30—39	30·6	10·7	20·4	18·9	16·0	16·5	13·6	8·9	10·9
40—49	24·7	13·3	18·9	42·0	34·5	35·8	9·1	8·1	8·5
50—59	14·3	15·9	15·1	9·7	13·6	13·0	3·3	4·3	3·9
60—79	7·9	46·5	27·6	8·0	9·7	9·4	6·5	6·7	6·6
80—99	0·7	4·3	2·5	1·7	2·2	2·1	6·4	4·9	5·5
100 och däröver	0·9	2·4	1·6	4·5	4·7	4·6	42·1	50·5	47·0
Vårdavgift i genomsnitt per månad kr									
år 1950	38	55	46	48	53	52	84	101	93
» 1949	35	52	43	49	55	53	80	94	88
» 1948	32	48	39	50	52	52	71	91	81
» 1947	30	37	33	51	50	51	55	81	67
» 1946	28	34	30	50	52	52	50	63	56
» 1943	25	29	26	58	79	70	41	60	48
» 1940	22	24	22	41	60	52	35	48	40

talen för vart och ett av redovisningsåren 1940—1949 medtagits. År 1950 hade enligt vad tabellen visar barnavårdsnämnderna betalat i genomsnitt 46 kr per månad för vård i enskilt hem (fosterlegan för omhändertagna barn), vilket är 3 kr mer än år 1949 och mer än dubbelt så mycket som år 1940. Städernas barnavårdsnämnder betalade avsevärt högre vårdavgifter än landskommunernas. Primäruppgifterna för barnhemmen avser före år 1946 oftast kommunernas faktiska kostnader för vård på de egna barnhemmen men

fr. o. m. år 1946 de vårdavgifter, som får uttagas, om statsbidrag skall kunna erhållas. Tabellens genomsnittskostnader för vård på barnhem åren 1940 och 1943 är därför ej fullt jämförbara med medeltalen för senare år. Vårdkostnaderna för barn på barnhem har varit ungefär oförändrade sedan år 1946, medan kostnaderna för vård på annan anstalt stigit alltsedan år 1940.

Vårdkostnader för fosterbarn. Barnavårdsnämnderna skulle uppgiva, huruvida någon vårdavgift betalades eller ej för fosterbarnen. Om vårdavgift (fosterlega) betalades, skulle även beloppets storlek och karaktär (månadsavgift, engångsavgift, »skiftande») anges. Enligt tab. 16 hade 35 % av fosterbarnen vårdats avgiftsfritt och 59 % mot månadsersättning. Återstående 6 % utgjordes av fosterbarn, för vilka avgiften var obestämd eller för vilka uppgift om ersättningens storlek och karaktär saknades. I några få fall uppgavs att barnet vårdades mot engångsersättning.

I genomsnitt för samtliga fosterbarn, som år 1950 vårdats mot månadsersättning, utgjorde fosterlegan 39 kr per månad, vilket är 3 kr mer än år 1949. Sedan år 1940 har den utan avbrott stigit från det ena redovisningsåret till det andra (tab. 16). Av tabellen framgår vidare, att fosterlegan för 56 % av alla fosterbarn med månadsersättning varierade mellan 20 och 40 kr. Belopp under 20 kr var sällsynta. Fosterlegor på minst 40 kr förekom i 42 % av fallen. Härtill bör anmärkas, att spridningen i denna del av serien

Tab. 16. Fosterlegan år 1950.

	Landsbygden			Städerna			Hela riket		
	An- för- vanter	Ej an- för- vanter	Till- hopa	An- för- vanter	Ej an- för- vanter	Till- hopa	An- för- vanter	Ej an- för- vanter	Till- hopa
Antal redovisade fosterbarn ..	10 262	11 327	21 589	5 712	4 924	10 636	15 974	16 251	32 225
Därav, i %, avgiftsfritt vårdade	33.0	32.6	32.8	32.1	49.1	40.0	32.7	37.6	35.2
Antal fosterbarn, vårdade mot månadsersättning	6 200	7 225	13 425	3 332	2 251	5 583	9 532	9 476	19 008
Därav, i %, med en vårdavgift per månad av kr									
1— 9	0.2	—	0.1	—	—	—	0.1	—	0.1
10— 19	5.1	1.2	3.0	1.9	0.7	1.4	4.0	1.1	2.5
20— 29	43.9	19.5	30.8	27.6	12.5	21.5	38.2	17.9	28.1
30— 39	28.7	28.9	28.8	27.0	21.0	24.6	28.1	27.1	27.6
40— 49	10.5	18.6	14.9	16.4	17.7	16.9	12.6	18.3	15.5
50— 59	6.5	13.4	10.2	12.4	17.1	14.3	8.6	14.3	11.4
60— 79	4.0	15.2	10.0	10.0	15.8	12.3	6.1	15.3	10.7
80—109	0.9	2.2	1.6	3.9	9.2	6.1	1.9	3.9	2.9
110 och däröver	0.2	1.0	0.6	0.8	6.0	2.9	0.4	2.1	1.2
Vårdavgift i genomsnitt per månad, kr									
år 1950	31	41	37	39	53	45	33	44	39
» 1949	29	38	34	37	49	42	32	41	36
» 1948	28	35	32	36	46	40	31	33	34
» 1947	27	32	30	34	47	40	29	36	33
» 1946	26	30	28	33	42	37	28	33	31
» 1943	—	—	25	—	—	32	—	—	27
» 1940	—	—	23	—	—	29	—	—	24

Tab. 17. Jämförelse mellan vårdavgiften för ombändertagna, i enskilda hem utackorderade barn och ungdomar och vårdavgiften för fosterbarn under lokal tillsyn.

	Landsbygden			Städerna		
	Ombändertagna		Fosterbarn	Ombändertagna		Fosterbarn
	Nyttillkomna	Samtliga		Nyttillkomna	Samtliga	
Antal barn och ungdomar för vilka vårdavgift betalats	894	7 669	13 425	1 455	7 976	5 583
Därav, i %, för vilka vårdavgiften per månad utgjorde kr						
1—19	3·7	3·5	3·1	2·8	0·8	1·4
20—29	8·6	17·4	30·8	5·0	6·1	21·5
30—39	16·0	30·6	28·8	8·3	10·7	24·6
40—49	24·5	24·7	14·9	12·0	13·3	16·9
50—59	23·6	14·3	10·2	17·9	15·9	14·3
60—79	17·3	7·9	10·0	35·9	46·5	12·3
80 och däröver	6·3	1·6	2·2	18·1	6·7	9·0
Vårdavgift, kr per månad						
Genomsnitt	45	38	37	60	55	45
Median	49	39	38	62	61	41

var stor (se tabellen). För fosterbarn hos anförvanter betalades betydligt lägre avgifter än för fosterbarn hos andra än anförvanter. Den genomsnittliga fosterlegan var lägre på landet (37 kr) än i städerna (45 kr).

Medelvårdavgiften (kr per månad) för fosterbarn i olika åldrar framgår av följande tablå.

	Medelvårdavgift (kr per månad) för fosterbarn i olika åldrar					
	Under 1 år	1—3 år	3—7 år	7—10 år	10—16 år	16—18 år
Landsbygden	49	47	40	36	34	31
Städerna	73	59	49	42	38	34
Hela riket	61	52	43	38	35	32

Eftersom fosterlegorna stigit under senare år och redan avtalade fosterlegor mer sällan ändras, blir den genomsnittliga fosterlegan i de äldre åldersgrupperna lägre än i de yngre. Däremot synes fosterlegor, fastställda ett och samma år, ej variera med barnens ålder. Detta framgår, beträffande fosterlegor som bestämts under barnavårdsnämndernas medverkan, av efterföljande tablå, i vilken medelvårdavgiften (kr per månad) i olika åldrar beräknats för barn som under år 1950 ombändertogs för skyddsuppfostran eller samhällsvård och utackorderats i enskilda hem. Av dessa barn redovisas de som utackorderats utom den ombändertagande kommunen bland bostadskommunens fosterbarn.

	Medelvårdavgift (kr per månad) för barn, som år 1950 ombändertogs och utackorderades i enskilda hem				
	Under 1 år	1—3 år	3—7 år	7—10 år	10—16 år
Landsbygden	51	43	44	44	48
Städerna	56	61	59	60	61
Hela riket	53	53	53	52	54

Eftersom endast 14 ungdomar i åldern 16—18 år, som omhändertogs år 1950, utackorderats i enskilda hem, har denna åldersgrupp utelämnats i tablån.

I tab. 17 kan vårdavgiften för omhändertagna barn, utackorderade i enskilda hem, jämföras med vårdavgiften för fosterbarn under lokal tillsyn. Den genomsnittliga vårdavgiften för nytillkomna omhändertagna barn var högre än vårdavgiften för samtliga omhändertagna barn. Den sistnämnda i sin tur låg i städerna avsevärt över genomsnittet av fosterbarnens fosterleigor men skilde sig i landskommunerna föga från detsamma. Av tabellen framgår, att vårdavgifterna för fosterbarnen varierade på annat sätt än vårdavgifterna för de omhändertagna barnen. Särskilt om man jämför med vårdavgifterna för de nytillkomna omhändertagna är skillnaden påfallande. Det visar sig sålunda att medianen, dvs. värdet av den mittersta av vårdavgifterna, då de ordnats efter storlek, i städerna blir 41 kr för fosterbarnen men 62 kr för nytillkomna omhändertagna barn, således en skillnad på ej mindre än 21 kr. I landskommunerna var skillnaden visserligen mindre men uppgick dock till 11 kr (se tabellen).

II. Barnavårdsmannaskap och bidragsförskott.

Barnavårdsmannaförordnanden. Till barnavårdsnämndernas åligganden hör att förordna barnavårdsmän och att utöva tillsyn över barnavårdsmännens verksamhet. Bestämmelserna härom återfinns i föräldrabalkens 8 kap. och i Kungl. Maj:ts kungörelse av den 28 april 1950 om barnavårdsmans verksamhet och tillsynen därå (Sv. förf.-saml. 1950: 146). Föräldrabalken trädde i kraft den 1 januari 1950 och nyssnämnda kungörelse den 1 juni samma år.

Antalet barn med förordnad barnavårdsman i slutet av åren 1940, 1943 och 1946—1950 var följande:

År	Barn födda i ä.	Barn födda u. ä.	Tillhopa
1940.....	3 548	95 355	98 903
1943.....	6 239	86 562	92 801
1946.....	9 589	85 135	94 724
1947.....	11 386	84 823	96 209
1948.....	13 328	85 102	98 430
1949.....	15 708	83 944	99 652
1950.....	18 440	84 393	102 833

Som synes har antalet barnavårdsmannaförordnanden för barn födda i ä. stigit men för barn födda u. ä. sjunkit alltsedan år 1940. Av samtliga barn med barnavårdsman var sålunda år 1950 18 % födda i ä. mot endast 4 % år 1940. Utvecklingen sammanhänger med att lagarna om förordnande av barnavårdsman för i ä. födda barn, som trätt i kraft år 1940, först efter hand börjat tillämpas. Även det tilltagande antalet söndrade eller upplösta äktenskap torde ha påverkat utvecklingen. Uppgifter om orsaken till att barnavårdsman förordnats för i ä. födda barn har första gången lämnats på 1950 års blankett. Enligt dessa uppgifter var orsaken i de allra flesta fall att föräldrarna lever åtskilda (på grund av söndring 2 % av fallen, hemskillnad 19 %, äktenskapsskillnad 76 %). I 2 % av fallen var endera maken död och i endast 1 % av fallen var orsaken, att den ene av föräldrarna fränkants vårdnaden.

Uppgifter om orsaken till att barnavårdsmannaförordnanden upphört saknas på 1950 års blankett. Från antalet upphörda och antalet tillkomna barnavårdsmannaförordnanden under år 1950 har därför ej kunnat frånräknas antalet förordnanden, som räknats som upphörda eller tillkomna till följd av att barnet flyttat från en kommun till en annan. Under året tillkom förordnanden för 5 114 barn födda i ä., och upphörde förordnanden för 2 343 barn, födda i ä. Detta gör 25 resp. 11 % av samtliga i ä. födda barn, som haft förordnad barnavårdsman hela året eller någon del av detsamma.

Beträffande de utomäktenskapliga barnen tillkom under året förordnanden för 17 488 barn. Antalet upphörda förordnanden var 17 078. De tillkomna förordnandena utgjorde 17 % och de upphörda likaså 17 % av hela antalet förordnanden för barn, födda u. ä.

Fastställande av faderskap. Fastställande av faderskapet till ett utomäktenskapligt barn är en viktig angelägenhet. Det åligger därför barnavårdsmannen tillse att åtgärder vidtages för att få faderskapet fastställt. Vid slutet av år 1950 fanns i hela riket 84 393 utomäktenskapliga barn med förordnad barnavårdsmän. Enligt barnavårdsnämndernas uppgifter var faderskapet till 78 % av dessa barn fastställt genom erkännande och till 13 % genom dom. Barn med ej fastställt faderskap utgjorde således 9 % av hela antalet. Av dessa 7 595 barn, som saknade fastställt faderskap, var 25 % i åldern under 1 år, 18 % mellan 1 och 3 år, 52 % mellan 3 och 16 år och 5 % över 16 år.

Barnavårdsmän. Antalet barnavårdsmän i slutet av åren 1940, 1943 och 1946—1950 framgår av följande tablå.

Å r	Landsbygden			Städerna			Hela riket		
	Hela antalet	Därav kvinnor, %	Antal förordn. per barnav.-man	Hela antalet	Därav kvinnor, %	Antal förordn. per barnav.-man	Hela antalet	Därav kvinnor, %	Antal förordn. per barnav.-man
1940.....	5 774	10·7	11	547	53·7	67	6 321	14·5	16
1943.....	4 701	13·2	12	486	55·8	77	5 187	17·2	18
1946.....	3 958	16·9	13	424	62·3	98	4 382	21·2	22
1947.....	3 750	18·0	14	388	67·3	112	4 138	22·6	23
1948.....	3 664	19·1	15	383	68·8	119	4 047	24·5	27
1949.....	3 578	20·2	15	341	68·6	134	3 919	24·4	25
1950.....	3 439	26·6	16	343	69·7	142	3 782	25·4	27

Antalet barnavårdsmän har alltså sedan år 1940 oavbrutet minskat och utgjorde år 1950 3 782 eller 60 % av motsvarande antal år 1940. Samtidigt steg kvinnornas andel av hela antalet barnavårdsmän från 15 till 25 %. Det stora flertalet barnavårdsmän, 3 439 eller 91 %, fanns i landskommunerna och således endast 343 (9 %) i städerna. År 1950 skötte varje barnavårdsmän i städerna i genomsnitt 142 barnavårdsmannauppdrag mot endast 16 på landet. Skillnaden torde bero på att barnavårdsmännen i städerna oftare än på landet är kommunala tjänstemän, anställda som barnavårdsmän, eller i vilkas tjänstealliganden bl. a. ingår att vara barnavårdsmän.

Bidragförskott. Om fadern till ett utomäktenskapligt barn eller till fränskild kvinnas barn är förpliktad betala underhållsbidrag enligt dom eller avtal men icke fullgör sin underhållsskyldighet, skall barnavårdsnämnden förskottera underhållsbidraget (bidragförskottslagen av den 11 juni 1943 med ändring den 26 juli 1947). Detta s. k. bidragförskott utbetalas efter särskild ansökan med f. n. högst 250 kr per barn och år. Barnavårdsnäm-

III. Barnhem och ungdomsvårdsskolor.

Barnhem. Enligt barnavårdslagen skall i sista hand landsting (stad som ej deltar i landsting) ansvara för att erforderligt antal barnhemsplatser av olika slag finns inom landstingsområdet (staden). Varje landsting har därför ålagts att för sitt område utarbета en plan för barnhemsvårdens ordnande. Denna barnhemsplan fastställs av Kungl. Maj:t.

Efter arten indelas barnhemmen i följande grupper: a) *spädbarnshem*, för vård av späda barn, som ej åtföljs av sina mödrar; b) *mödrahem*, för vård huvudsakligen av späda barn med mödrar; c) *upptagningshem*, för tillfällig vård och uppfostran samt observation av barn, som fyllt ett år; d) *barnhem för varaktig vård*, för vård och uppfostran under längre tid av barn, som fyllt ett år. Uppgifterna i tab. 18 om antalet barnhem av olika slag och om antalet platser vid dessa barnhem har hämtats ur socialstyrelsens register över barnhemmen. Av tabellen framgår, att år 1950 fanns i hela riket 293 barnhem med tillhoppa 6 193 platser. De flesta av dessa barnhem (234 eller 80 %) var upptagna i barnhemsplanerna. Sedan år 1948 har hela antalet barnhem minskat med 3 men antalet platser ökat med 33. Minskning uppvisades för barnhem, drivna av föreningar eller stiftelser, medan antalet barnhem, drivna av kommuner och landsting, ökat.

Ungefär en tredjedel av barnhemmen *inom barnhemsplanen* drevs av föreningar eller stiftelser och lika många av landsting. På dessa två tredjedelar av barnhemmen fanns sammanlagt tre femtedelar av hela antalet platser. Av barnhemmen *utom barnhemsplanen* tillhörde nära tre femtedelar (och lika stor andel av antalet platser) föreningar eller stiftelser.

För barnhem inom barnhemsplanen följer här nedan den relativa fördelningen av antalet barnhem och antalet platser på olika slag av barnhem.

	Hela antalet		Antal platser i barnhem, drivna av				
	barnhem	platser	kom-muner	lands-ting	barna-vårds-förbund	föreningar eller stiftelser	enskilda personer
Barnhem inom barnhemsplanen .	234	5 167	1 730	1 433	346	1 634	24
Därav, i %							
spädbarnshem	10·3	10·4	10·2	12·4	—	9·7	100·0
mödrahem	17·5	17·6	15·4	13·2	35·9	20·3	—
upptagningshem	48·3	54·1	69·9	57·2	59·8	34·2	—
barnhem f. varaktig vård ..	23·9	17·9	4·5	17·2	4·3	35·8	—

Omkring hälften av barnhemmen inom barnhemsplanen var sålunda upptagningshem, en fjärdedel spädbarnshem eller mödrahem och en fjärdedel barnhem för varaktig vård. Ungefär samma relativa fördelning erhålles,

Tab. 18. Barnhem år 1950.

	Barnhem drivna av										Samtliga	
	kommuner		landsting		barnvårdsförbund		föreningar el. stiftelser		enskilda personer			
	An-tal	Antal platser	An-tal	Antal platser	An-tal	Antal platser	An-tal	Antal platser	An-tal	Antal platser	An-tal	Antal platser
Barnhem inom barnhemspanen	59	1 730	75	1 433	18	346	81	1 634	1	24	234	5 167
spädbarnshem	8	177	8	178	—	—	7	159	1	24	24	538
mödrahem	10	267	11	189	7	124	13	331	—	—	41	911
upptagningshem	36	1 209	41	819	10	207	26	559	—	—	113	2 794
barnhem f. varaktig vård	5	77	15	247	1	15	35	585	—	—	56	924
Barnhem utom barnhemspanen	8	215	1	18	1	24	34	591	15	178	59	1 026
Summa år 1950	67	1 945	76	1 451	19	370	115	2 225	16	202	293	6 193
1949	63	1 856	75	1 419	20	333	118	2 279	15	190	291	6 127
1948	61	1 772	70	1 367	20	395	128	2 419	17	207	296	6 160

om man ser till platsantalet. De flesta barnhem, drivna av kommuner, landsting eller barnvårdsförbund tillhörde gruppen upptagningshem. Föreningar eller stiftelser drev relativt många barnhem för varaktig vård.

Ungdomsvårdsskolor. De barn och ungdomar, som barnvårdsnämnderna omhändertagit för skyddsuffpostran på grund av vanart (barnvårdslagen 22 § mom. c eller d) och som icke ansetts böra utackorderas i fosterhem eller på barnhem, brukar intagas på någon »skola tillhörande barn- och ungdomsvården» (ungdomsvårdsskola). Följande olika slag av ungdomsvårdsskolor finns: a) *skolhem* för barn i skolpliktig ålder, b) *yrkesskolor* för barn, som vid omhändertagandet avslutat sin skolgång men ej fyllt 18 år, c) *hemsolor* för väntande mödrar och mödrar med späda barn samt d) *specialsolor* för efterblivna till förståndsutvecklingen och för psykiskt abnormalt. Antalet ungdomsvårdsskolor av olika slag samt antalet platser vid dem var den 1 juli 1951 följande:

	Antal skolor	Antal platser
Skolhem	7	236
Yrkesskolor	15	511
Hemsolor	1	22
Specialsolor	2	150
Summa	25	919

År 1951 fanns således i hela riket 25 ungdomsvårdsskolor med tillhoppa 919 platser. Drygt hälften av antalet platser kom på yrkesskolorna och en fjärdedel på skolhemmen. Sedan den 1 juli 1950 driver staten samtliga skolor.

Årlig statistik över antalet elever vid ungdomsvårdsskolorna utarbetas fr. o. m. år 1951. Från denna statistik har följande uppgifter hämtats rörande omsättningen av elever under år 1951.

Antal elever som år 1951

nyintagits	479
återtagits efter utackord. el. villkorlig utskrivning	257
utackorderats	26
villkorligt utskrivits	623
slutligt utskrivits	358
utskrivits enligt byl. 48 § för verkställighet av straff	84
flyttats från en skola till en annan	106

Antalet elever vid början och slutet av år 1951 framgår av nedanstående tablå.

	Den 1/1 1951	Den 31/12 1951
Hela antalet elever	1 608	1 625
Därav		
i skolorna	679	734
utackorderade	25	27
villkorligt utskrivna	904	864

Något mer än två femtedelar av hela antalet ungdomsvårdsskoleelever vistades således i skolorna. Av de övriga var flertalet villkorligt utskrivna. Utackordering förekom sällan. Ungdomsvårdsskoleelevernas köns- och åldersfördelning var följande:

	Elever i skolorna	Utackorderade eller villkorligt utskrivna elever
Antal elever den 31/12 1951	734	891
Därav		
a) pojkar	505	599
flickor	229	292
b) i åldern		
7—15 år	214	55
15—18 »	329	384
18 år o. däröver	191	452

Ungefär sju tiondelar av eleverna utgjordes sålunda av pojkar. Av de elever som vistades i skolorna var 45 % i åldern mellan 15 och 18 år, 29 % under 15 år och 26 % 18 år eller mer. De utackorderade eller villkorligt utskrivna eleverna var nästan alla över 15 år — 43 % mellan 15 och 18 år, 51 % 18 år eller mer men endast 6 % under 15 år.

IV. Prognos angående antalet omhändertagna barn och ungdomar under de närmaste fem åren.

För en tillfredsställande planläggning av åtgärder på olika samhällsområden krävs kännedom om befolkningens storlek och sammansättning. Så t. ex. är behovet av lärare och skollokaler direkt beroende på antalet barn i skolåldern och behovet av ålderdomshem på antalet åldringar. På samma sätt är det med den offentliga barnavården. Om antalet barn ökar i de åldersgrupper, från vilka de för samhällsvård eller skyddsuppfostran omhändertagna barnen brukar komma, så kan man också, under eljest lika omständigheter, vänta sig en ökning av antalet omhändertagna barn och ungdomar.

Som bekant var antalet födda under 1930-talet lågt men steg sedan mycket starkt under krigsåren. Årskullarna från 1930-talet bildar därför i fortsättningen en »vågadal» bland åldersgrupperna, årskullarna från 1940-talet däremot en »vågtopp». Ett försök att besvara frågan hur nu antydda förhållanden kommer att påverka omfattningen av barnavårdsnämndernas omhändertagande verksamhet skall här göras. Det bör naturligtvis framhållas, att antalet för samhällsvård eller skyddsuppfostran omhändertagna barn och ungdomar inte bara påverkas av folkmängdens storlek i de åldersgrupper, där omhändertaganden brukar förekomma utan också av andra faktorer, t. ex. de ekonomiska konjunkturerna, skiismässofrekvensen, den fortskridande urbaniseringen, barnavårdsnämndernas praxis i fråga om tillgripande av omhändertagande m. m.

Med användande av befolkningsstatistikens uppgifter om folkmängden i ettårsklasser år 1950 och av dödsriskerna enligt dödlighets- och livslängdstabellerna för åren 1941—1945 kan folkmängden i ettårsklasser beräknas för de närmaste åren efter år 1950. Som resultat av sådana beräkningar av antalet personer i slutet av vart och ett av åren 1951—1957 i åldrarna mellan 7 och 21 år får man följande tablå.

I slutet av år	1 000-tal personer i åldern			Summa
	7—16 år	16—18 år	18—21 år	
1950	860	160	260	1 280
1951	910	160	250	1 320
1952	950	165	245	1 360
1953	990	170	240	1 400
1954	1 030	175	245	1 450
1955	1 055	180	250	1 485
1956	1 080	185	260	1 525
1957	1 090	190	270	1 550

Beräkningarna är givetvis endast ungefärliga, och man måste räkna med avvikelser både i den ena och i den andra riktningen, desto större ju mer man avlägsnar sig från utgångsåret 1950. Trots dessa svagheter torde man

av kalkylen kunna draga den slutsatsen att från år 1952 till 1957, alltså under de närmaste fem åren, antalet personer i åldern 7—21 år kommer att stiga med omkring 40 000 varje år (år 1956—1957 25 000) eller under hela perioden med omkring 14 %. Den relativa ökningen beräknas i åldersgrupperna 7—16 och 16—18 år till 15 % men i åldersgruppen 18—21 år till 10 %.

Till följd av svårigheten att förutse antalet födda barn är åldersgruppen 0—7 år, vilken ej medtagits i tablån, särskilt vanskelig att beräkna. Här skall dock göras ett sådant försök. Om sålunda antalet födda barn varje år under åren 1951—1953 antages sjunka med $4\frac{1}{2}$ % och åren 1954—1957 med 2 000 om året, så skulle antalet barn under 7 år från år 1952 till år 1957 komma att sjunka från ca 810 000 till ca 690 000. Antagandena om minskningen av antalet födda barn har gjorts med ledning av den hittills kända utvecklingen.

Frågan är nu hur förändringarna i barnantalet kommer att inverka på omfattningen av barnavårdsnämndernas verksamhet. Om man för varje ettårsgrupp år 1950 uträknar hur många promille av medelfolkmängden som är omhändertagna för samhällsvård resp. skyddsuppfostran och tillämpar dessa relationstal på den beräknade medelfolkmängden i samma åldersgrupper de närmaste åren, får man för varje åldersgrupp ett väntat antal omhändertagna. Resultatet av en kalkyl för åren 1951—1957 enligt denna metod framlägges i följande tablå.

Å r	Samhällsvård			Skyddsuppfostran				
	—7 år	7 år och mer	S:a	—7 år	7—16 år	16—18 år	18 år och mer	S:a
1950	11 800	13 900	25 700	900	3 300	1 400	1 400	7 000
1951	11 500	15 300	26 800	900	3 500	1 400	1 400	7 200
1952	11 100	15 200	26 300	900	3 600	1 400	1 400	7 300
1953	10 700	15 900	26 600	900	3 800	1 400	1 400	7 500
1954	10 300	16 500	26 800	800	4 000	1 500	1 400	7 700
1955	9 900	17 100	27 000	800	4 100	1 500	1 400	7 800
1956	9 500	17 600	27 100	800	4 300	1 600	1 400	8 100
1957	9 300	17 900	27 200	800	4 400	1 600	1 500	8 300

Någon hänsyn till andra faktorer, som påverkar antalet omhändertagna, än befolkningsutvecklingen har icke tagits i denna kalkyl. På grund av förändringarna i befolkningens storlek och ålderssammansättning skulle således antalet för samhällsvård omhändertagna barn komma att stiga från ungefär 26 000 år 1952 till ungefär 27 000 år 1957. Under samma tid skulle antalet för skyddsuppfostran omhändertagna öka från ca 7 300 till ca 8 300. Eftersom samhällsvårdens omfattning i hög grad beror på de ekonomiska konjunkturerna och relativt många av de för samhällsvård omhändertagna barnen är under 7 år (för vilka åldrar folkmängdsberäkningarna såsom nämnts är särskilt osäkra), får kalkylen i vad den avser samhällsvården anses betydligt osäkrare än beträffande skyddsuppfostran. För den sistnämnda formen av omhändertagande innebär kalkylens siffror en ökning med

ca 1 000 personer eller med 14 % från år 1952 till år 1957. Starkast är ökningen i åldersgruppen 7—16 år, nämligen 22 %.

I socialstyrelsens statistik över ungdomsvårdsskolornas elever år 1951 finns uppgifter om elevernas antal och åldersfördelning vid årets början. Med utgångspunkt från dessa uppgifter kan antalet elever i slutet av åren 1951—1957 beräknas på liknande sätt (dock med användande av uppgifterna om folkmängden vid varje års slut i stället för medelfolkmängden) som antalet för samhällsvård eller skyddsuffostran omhändertagna åren 1951—1957. Sättes därefter det beräknade antalet elever i slutet av år 1950 = 100, får man följande indextal, som visar elevantalets relativa förändringar efter år 1950.

Slutet av år	Indextal	Slutet av år	Indextal
1950	100	1954	110
1951	101	1955	114
1952	103	1956	119
1953	106	1957	124

Från år 1950 till år 1957 kan man alltså som följd av förändringarna i befolkningens ålderssammansättning vänta sig omkring 25 % ökning av antalet elever i ungdomsvårdsskolorna. Ökningen beräknas fortsätta i ytterligare några år, till omkring år 1962, varefter en minskning kan väntas.